

บทที่ 2

ความหมายและลักษณะความผิดของเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวกับยาเสพติด

ในปัจจุบันสถานการณ์ของการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในประเทศไทยนั้น ได้พัฒนารูปแบบไปจากเดิมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะปัจจัยสำคัญที่เป็นสาเหตุของการกระทำความผิด กล่าวคือ ตัวประเภทของยาเสพติดที่จากเดิมมีเพียงไม่กี่ประเภท แต่ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่ายาเสพติดนั้นได้เกิดขึ้นอีกมากมายหลายประเภท รวมถึงอยู่ในรูปลักษณะแบบใหม่ด้วย ตลอดจนความรุนแรงของฤทธิ์ยาเสพติดที่เพิ่มมากขึ้นอีกหลายเท่าตัว สำหรับบุคคลซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดที่ในปัจจุบันนั้น มักอยู่ในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม ทำให้ลักษณะของการกระทำความผิดนั้น มีลักษณะที่เป็นแบบแผน ดำเนินการเป็นความลับ และทำให้ยากแก่การจับกุมมากยิ่งขึ้นตามลำดับ อีกทั้งทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่ยังนับวันก็ยิ่งจะทวีมูลค่าการตอบแทนที่สูงยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากขึ้น โดยในบทนี้จะทำการศึกษาถึงความหมายและประเภทของยาเสพติด ลักษณะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด รวมไปถึงกฎหมายในปัจจุบันของประเทศไทย เพื่อให้เห็นถึงภาพรวมของสถานการณ์ยาเสพติดในปัจจุบันของประเทศไทย ว่าจะสามารถรับมือกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับยาเสพติดที่เกิดขึ้นได้แค่ไหน เพียงไร

2.1 สถานการณ์การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศไทย

ปัญหาเรื่องยาเสพติดในประเทศไทยเกิดขึ้นมาเป็นเวลานานแล้ว โดยสังเกตได้จากวิวัฒนาการของกฎหมายที่ได้บัญญัติขึ้นมา เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีมาตั้งแต่อดีต อาทิในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีกฎหมายห้ามการสูบฝิ่นบัญญัติเป็นมาตราแรกในกฎหมายลักษณะโจร โดยกำหนดบทลงโทษเฉพาะผู้สูบฝิ่น กินฝิ่น และขายฝิ่น ส่วนการลงโทษนั้น มุ่งเน้นให้ผู้กระทำความผิดได้รับความอับอาย มีการตระเวนบกดตระเวนเรือ ไม่ให้ผู้อื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่าง และให้ขังไว้จนกว่าจะอดอยากได้ เมื่ออดอยากได้แล้วก็ให้เรียกเอาทัณฑ์บนจากญาติพี่น้อง เพื่อให้ช่วยดูแล มิให้ทำผิดอีก แล้วจึงให้ปล่อยตัวไป อย่างไรก็ตาม การซื้อขายและเสฟฝิ่นยังคงมีมาโดยตลอด และกฎหมายดังกล่าวก็ไม่สามารถที่จะใช้บังคับได้ทั่วถึงทั้งประเทศ แม้แต่ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก็ได้มีการพยายามหามาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหา อาทิในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีพระราชบัญญัติภาษีฝิ่นขึ้น เนื่องจากแต่เดิมก่อนที่จะมีพระราชบัญญัตินี้ ก็มีการเรียกเก็บภาษีฝิ่นอยู่แล้ว แต่มีการลักลอบนำฝิ่นเถื่อนเข้ามาในราชอาณาจักร ทำให้ผู้ที่เสียภาษีฝิ่นไม่สามารถจำหน่ายฝิ่นของตนได้ จึงต้องมีพระราชบัญญัติฉบับนี้ช่วยบังคับ และในสมัยนี้เองได้มีการใช้สายสืบช่วยค้นหา

และจับผู้ค้าฝิ่นเถื่อน รวมไปถึงในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการกำหนดโทษ ทั้งโทษปรับ และโทษจำคุก สำหรับผู้เสพ ผู้ผลิต ผู้ขาย และผู้นำเข้ามาในราชอาณาจักร¹ จนกระทั่งกฎหมายในยุคปัจจุบันที่มีบทลงโทษที่รุนแรงมากขึ้น มีการกำหนดฐานความผิดตั้งแต่การผลิต การเสพ การครอบครอง การครอบครองเพื่อจำหน่าย การจำหน่าย การขาย การนำเข้า และการส่งออก แต่ปัญหายาเสพติดก็ยังคงเป็นปัญหาสำคัญในอันดับต้นๆ ของประเทศอยู่ดี

สำหรับสถิติความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในปี พ.ศ.2542 มีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เฉพาะข้อหาเสพหรือมียาเสพติดไว้ในครอบครองมีมากถึง 11,067 คดี คิดเป็น 71.71% ของคดียาเสพติดทั้งหมด ส่วนในปี พ.ศ.2544 เพียงช่วงหกเดือนแรกมีคดีเฉพาะคดียาเสพติดขึ้นสู่ศาลจำนวน 7,119 คดี คิดเป็นวันละ 40 คดี ส่วนในปี พ.ศ.2546 มีการจับกุมคดียาเสพติด 52,374 คดี และสามารถยึดทรัพย์ได้ประมาณ 100 ล้านบาท

จากสถิติจะเห็นได้ว่าคดียาเสพติดนับวันยิ่งจะทวีความรุนแรงมากขึ้น การแก้ปัญหาที่สามารถกระทำได้อย่างยั่งยืนด้วย เนื่องมาจากทั้งๆ ที่มีการบัญญัติ และแก้ไขกฎหมายมาโดยตลอด ทั้งเพิ่มมาตรการการลงโทษ และมาตรการต่างๆ ที่สำคัญ รวมไปถึงการตั้งหน่วยงานของรัฐขึ้นมาต่อสู้กับปัญหายาเสพติด แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ประชาชนในประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนยังคงมีการเสพยาเสพติด และเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้แล้ว ตัวยาเสพติดเองก็ยังคงมีชนิดที่เพิ่มมากขึ้น ที่แต่เดิมมีเพียง ฝิ่น กัญชา เฮโรอีน จนพัฒนามาถึงยาบ้า หรือเมทแอมเฟตามีน และในปัจจุบันได้พัฒนาไปถึง กาว และยาแก้ไอ ที่นับวันก็ยังสามารถหาซื้อได้ง่ายตามร้านค้าทั่วไป และกฎหมายที่จะเข้าไปควบคุมก็ยังไม่เพียงพอ

อีกทั้งรูปแบบของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จากรูปแบบเดิมที่มีเพียงผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย กลับเปลี่ยนแปลงรูปแบบเป็นการดำเนินงานในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติด มีขอบข่ายการทำงานที่เป็นระบบ มีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดร่วมกันหลายคน และยึดถือเป็นอาชีพ มีการดำเนินงานในลักษณะที่ปกปิดเป็นความลับ และสลับซับซ้อน โดยมีขั้นตอนดังนี้คือ

¹ ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก ไชยยศ เหมะรัชตะ, “วิจัยวิภาค: ปัญหาเสพติด: การศึกษาและวิเคราะห์ในแง่กฎหมาย,” วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ฉบับที่ 2, 2527, หน้า 131-141.

1. การติดต่อ

เมื่อมีการตกลงซื้อขายยาเสพติดกับลูกค้าแล้ว ผู้ค้ายาเสพติดจะส่งของหรือรับของมาจากแหล่งยาเสพติด ซึ่งมักอยู่ทางตอนเหนือของประเทศ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย ผู้ค้ายาเสพติดบางรายจะติดต่อมายังแหล่งก่อน เพื่อให้ทางแหล่งจัดหายาเสพติดไว้ให้เพียงพอตามที่ต้องการ จึงจะมีการตกลงราคา นัดหมายสถานที่ วิธีการและวันเวลาในการรับส่งยาเสพติด

2. การเดินทาง

ในการเดินทางไปรับยาเสพติด ส่วนมากจะเดินทางไปรับด้วยตัวเอง มีเพียงบางรายเท่านั้นที่จะจ้างให้ผู้อื่นไปรับแทน ส่วนพาหนะที่ใช้ในการเดินทางโดยทั่วไปจะใช้รถส่วนตัว และรถโดยสารประจำทาง ในกรณีที่มีการจ้างให้ผู้อื่นเป็นผู้รับ หรือส่งยาเสพติด อาจจะมีการใช้รหัสโต้ตอบกัน หรือมีการแสดงสัญลักษณ์ให้รู้ว่าจะรับ หรือส่งยาเสพติดกับใคร เพื่อจะได้รับ หรือส่งยาเสพติดไม่ผิดตัว

3. การซุกซ่อนยาเสพติด

หลังจากที่ได้รับยาเสพติดจากแหล่งยาเสพติดแล้ว จะทำการซุกซ่อนยาเสพติดเพื่อป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจจับได้ กรณีที่ผู้ค้ายาเสพติดใช้รถส่วนตัวในการเดินทาง มักจะซุกซ่อนยาเสพติดไว้ตามส่วนต่างๆ ของรถ เช่น ในเบาะที่นั่ง พรหมปูพื้นรถ ภายในบานประตู ยางอะไหล่ ท่อระบายอากาศ หม้อกรองอากาศ ฯลฯ หรือทำเป็นช่องลับไว้ซุกซ่อนยาเสพติดโดยเฉพาะ แต่ก็มีบางรายที่ไม่มีการซุกซ่อนไว้เลย

4. การเก็บซุกซ่อนยาเสพติดเพื่อรอจำหน่าย

ผู้ค้าส่วนใหญ่มักรับยาเสพติดมาเป็นตัวใหญ่ๆ แล้วส่งให้ลูกค้า โดยไม่มีการแบ่งบรรจุ มีเพียงบางรายเท่านั้นที่นำมาแบ่งบรรจุเป็นหน่วยย่อย กล่าวคือ รับยาเสพติดมาเป็นตัวแล้ว แบ่งออกเป็นออนซ์ หรือแพนบ แล้วค่อยจำหน่ายให้แก่ลูกค้า ผู้ค้าบางรายจะมีการสั่งยาเสพติดมาทีละจำนวนมากๆ ต่อครั้ง โดยจะซุกซ่อนไว้ในบริเวณบ้านเป็นส่วนใหญ่ บางรายจะเช่าสถานที่อื่นไว้ต่างหาก และจ้างให้บุคคลอื่นทำการเฝ้ายาเสพติดไว้ และให้สามารถจำหน่ายได้ทันทีเมื่อลูกค้าต้องการ

5. การจำหน่ายยาเสพติดให้ลูกค้า

สำหรับการจำหน่ายยาเสพติดให้ลูกค้านั้น ผู้ค้ายาเสพติดจะทำการติดต่อนัดหมายวันเวลา และสถานที่ที่จะไปส่งของให้ลูกค้าก่อนล่วงหน้า ผู้ค้าจะทำการซุกซ่อนยาเสพติดก่อนที่จะไปให้ลูกค้า เมื่อถึงเวลาที่นัดหมาย ผู้ค้าส่วนใหญ่จะเดินทางไปส่งยาด้วยตัวเอง โดยมีการใช้รถส่วนตัวเป็นพาหนะ²

² วุฒิ เหล่าสุนทร และคณะ, “อาชญากรรม: การค้ายาเสพติด (ศึกษากรณีข้อมูลพื้นฐานขั้นตอนการค้ายาเสพติดของผู้ต้องขัง)”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน ป.ป.ส., 2536).

องค์กรอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น โดยมากบุคคลชั้นนำ ซึ่งอาจเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลระดับสูงขององค์กรเหล่านี้ มักจะเป็นบุคคลที่เป็นที่รู้จักกันดีในสังคม หรือผู้มีอิทธิพลที่มีอาชีพที่ถูกกฎหมายบังหน้า แต่เบื้องหลังจะมีอาชีพในทางการค้ายาเสพติด ทำให้การจับกุมเป็นไปได้โดยยาก หรือหากจับกุมได้ก็มักจับกุมได้เพียงลูกน้องที่อยู่ในระดับล่างเท่านั้น จะไม่มีการชักทอดไปถึงในระดับหัวหน้า หรือในบางครั้งอาจจะถูกฆ่าตัดตอนไปเสียก่อนที่จะสาวไปถึงผู้อยู่เบื้องหลัง โดยมากแล้วเจ้าหน้าที่ของรัฐมักเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ในทุกๆ ขั้นตอนของการกระทำความผิด โดยเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการดำเนินการ ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ดังนั้นการแก้ปัญหายาเสพติดจึงเป็นปัญหาที่ต้องหามาตรการให้รอบคอบ รัดกุม และมีประสิทธิภาพ มิเช่นนั้นแล้วปัญหาก็ยังจะแก้ไขได้ยากลำบากมากขึ้นเรื่อยๆ

2.2 ความหมายและประเภทของยาเสพติด

ประเทศไทยได้มีการออกพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด อันเป็นกฎหมายเฉพาะ ออกมาหลายฉบับ โดยในแต่ละฉบับนั้น ก็ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ยาเสพติด” ไว้แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้บุคคลที่อยู่ในสาขาวิชาชีพอื่นๆ อาทิ นักสังคมสงเคราะห์, เกษัตริกร, แพทย์ รวมถึง นักอาชญาวิทยาก็ยังได้ให้ความหมายของคำว่า “ยาเสพติด” ในมุมที่ต่างกัน³ ทำให้ในส่วนนี้จะทำการศึกษาความหมายที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเท่านั้น เนื่องจากในแง่ของการศึกษากฎหมาย นิยามของคำๆ นั้นจะต้องเป็นไปตามกฎหมายที่ใช้บังคับ อีกทั้งนิยามที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายก็ย่อมมีการวิเคราะห์ ศึกษาถึงในแขนงวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาแล้ว เพื่อให้คำนิยามนั้นครอบคลุม และชัดเจน มิให้เกิดข้อโต้แย้งในภายหลัง

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ นักสังคมสงเคราะห์ให้ความหมายว่า ยาเสพติดคือสิ่งที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนในสังคม, เกษัตริกรให้ความหมายว่า ยาเสพติดเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดพิษเรื้อรัง และปรากฏอาการของโรคบางอย่างชัดเจนภายหลังเมื่อหยุดเสพ, แพทย์ให้ความหมายว่า ยาเสพติดเป็นสิ่งที่แสดงถึงความผิดปกติของผู้เสพ, นักอาชญาวิทยาให้ความหมายว่า ยาเสพติดเป็นวัตถุมีพิษชนิดหนึ่ง และพิษของยาเสพติดเป็นต้นเหตุให้เกิดอาชญากรรม ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจาก เปรมจิต ชลวิถี, “เยาวชนกับยาเสพติดให้โทษ: มุกเหตุจงใจให้มารับการศึกษา”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิตสาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518), หน้า 9.

2.2.1 ความหมายของยาเสพติด

กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมีหลายฉบับที่ให้คำนิยามของคำว่า “ยาเสพติด” กล่าวคือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 ที่กำหนดไว้ว่า “ยาเสพติด” หมายความว่า ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และสารระเหยตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้น้ำสารระเหย⁴ นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ได้ให้คำนิยามคำว่า “ยาเสพติด” หมายความว่า ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษและยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีกำหนดในกฎกระทรวง⁵

หากพิจารณาข้างต้นจะเห็นได้ว่ายาเสพติดยังประกอบไปด้วยยาเสพติดให้โทษ, วัตถุออกฤทธิ์ และสารระเหย หรือในทางกลับกัน ทั้ง 3 ประเภทนี้จัดเป็นยาเสพติดตามกฎหมายทั้งสิ้น ซึ่งยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง สารเคมี หรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยการรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใดๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดของการเสพยามากขึ้นเรื่อยๆ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกาย และจิตใจอย่างแรงอยู่ตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลงไปเรื่อยๆ กับให้รวมถึงพืช หรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตที่เป็นยาเสพติดให้โทษ หรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ และสารเคมี

⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 มาตรา 3.

⁵ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 มาตรา 3, กฎกระทรวงฉบับที่ 1 (พ.ศ.2535) ลงวันที่ 15 เมษายน 2535 และฉบับที่ 7 ลงวันที่ 12 กรกฎาคม 2545 ได้กำหนดยาเสพติดไว้จำนวน 25 ชนิด เพื่อให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เป็นตัวการใหญ่ หรือนายทุนที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยทั้ง 25 ชนิดนี้ ได้คัดเลือกเอาเฉพาะตัวยาเสพติด และสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดอย่างรุนแรงในขณะนี้ ซึ่งประกอบไปด้วย เฮโรอีน มอร์ฟิน ผีน โคคาอีน อาเซติคแอนไฮโดรโคดีน อาเซติคคลอไรด์ เอทิลดีนไดอาเซเตต กัญชา ไดเมทอกซีแอมเฟตามีน ไดเมทอกซีโปรโมแอมเฟตามีน 2,5-ไดเมทอกซี-4-เอทิลแอมเฟตามีน เมธิลีนไดออกซีแอมเฟตามีน 3,4-เมทิลลีนไดออกซีเมทแอมเฟตามีน 5-เมทอกซี-3,4-เมทิลลีนไดออกซีแอมเฟตามีน พาราเมทอกซีแอมเฟตามีน ไตรเมทอกซีแอมเฟตามีน เดกซ์โตรโลเซอไรด์ หรือแอลเอสดี หรือแอลเอสดี-25 แอมเฟตามีน เดอกซ์แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน อีเฟดรีน.

ที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษผสมอยู่⁶ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ยาเสพติดให้โทษหมายความรวมถึง สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษด้วย ทั้งๆ ที่โดยสภาพแล้วสารเคมีดังกล่าวอาจจะมีใช่ยาเสพติดให้โทษ ถือเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดความหมายของคำว่ายาเสพติดให้โทษไว้กว้างมาก

จากข้างต้นสามารถสรุปได้ว่ายาเสพติดมีผลทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ทำให้เกิดอาการที่เรียกว่า ดิคาเซียเสพติด (Drug Dependence) ตามหลักขององค์การอนามัยโลก ถือว่าการดิคาเซียเสพติดเป็นโรค หรือภัยร้ายแรงอย่างหนึ่ง ผู้ที่เป็นโรคนี้นี้จะต้องได้รับการเชี่ยวชาญรักษาจึงจะหายขาดได้⁷ เมื่อถือว่าดิคาเซียเสพติดเป็นโรคอย่างหนึ่งแล้ว จึงต้องมีการวิเคราะห์ลักษณะของโรค หรือการวินิจฉัยโรคยาเสพติด⁸

นอกจากนี้แล้ว “ยาเสพติด” ยังหมายความรวมถึง วัตถุออกฤทธิ์ และสารระเหยด้วย โดย “วัตถุออกฤทธิ์” ตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 หมายความว่า วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นสิ่งธรรมชาติ หรือได้จากสิ่งธรรมชาติ หรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิต และประสาทที่เป็นวัตถุสังเคราะห์ ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา⁹ โดยตามประกาศฉบับที่ 97 (พ.ศ.2539) เรื่องระบุชื่อ และจัดแบ่งประเภทวัตถุออกฤทธิ์ตามความในพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 ได้แบ่งวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิต และประสาทออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งในแต่ละประเภทก็ยังประกอบไปด้วย วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทอีกหลายชนิด

ส่วน “สารระเหย” นั้น มีบัญญัติอยู่ในพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ.2533 ให้หมายความถึง สารเคมี หรือผลิตภัณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศว่าเป็นสารระเหย เช่น กาว ทินเนอร์ แลคเกอร์ น้ำยาล้างเล็บ ลูกโป่งวิทยาศาสตร์ เหล่านี้เป็นต้น¹⁰

⁶ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 4 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2528.

⁷ ทรงเกียรติ ปิยะกะ, ยัมสู๋ เรียนรู้ ยาเสพติด, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2542), หน้า 6.

⁸ รายละเอียดสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จาก ทรงเกียรติ ปิยะกะ, ยัมสู๋ เรียนรู้ ยาเสพติด, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2542), หน้า 6-8.

⁹ พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 มาตรา 4.

¹⁰ พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ.2533 มาตรา 3.

ทั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่า “ยาเสพติด” หมายความว่า สารเคมี หรือวัตถุใดๆ ซึ่งเมื่อเสพแล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในประการสำคัญ เช่น ต้องการเพิ่มขนาดที่ใช้เสพ มีความต้องการเสมอและตลอดเวลา สุขภาพร่างกายของผู้เสพเสื่อมโทรมลง และยังหมายความว่ารวมถึงสารเคมีบางชนิดซึ่งสามารถทำให้ผลิตยาเสพติดได้ด้วย¹¹ ซึ่งยาเสพติดนี้รวมถึง ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ, วัตถุออกฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และสารระเหยตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย

2.2.2 ประเภทของยาเสพติด

การแบ่งประเภทของยาเสพติดสามารถกระทำได้หลายวิธี แต่ที่นิยมกันมาก และเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ¹²

2.2.2.1 แบ่งตามที่มาของยาเสพติดหรือแหล่งกำเนิดของยาเสพติด การแบ่งในลักษณะนี้พิจารณาถึงที่มา หรือแหล่งกำเนิดเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

- ยาเสพติดธรรมชาติ (Natural Drugs) เป็นยาเสพติดที่ได้มาจากพืช ซึ่งอาจจะสกัด หรือกลั่นจากพืช หรือพันธุ์ไม้บางชนิดโดยตรงที่ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ เช่นฝิ่น กัญชา พืชกระท่อม เป็นต้น และสามารถที่จะนำมาแปรสภาพเป็นลักษณะอย่างอื่นโดยกรรมวิธีทางเคมีได้ เช่นการแปรธาตุจากฝิ่นเป็นมอร์ฟิน หรือเฮโรอีน เป็นต้น

- ยาเสพติดสังเคราะห์ (Synthetic Drugs) เป็นยาเสพติดที่ได้มาจากการปรุงขึ้นโดยกรรมวิธีทางเคมีโดยตรง และนำมาใช้แทนยาเสพติดธรรมชาติได้ เพราะมีสารที่ทำให้เป็นยาเสพติดผสมอยู่ เช่น เพธิดีน (Pethidine) ไฟเซปโตน (Physeptone) ฟินาโดโซน (Phenadoxone) เคทาเบบิโดน (Ketabebidone) เมทาโดน (Methadone) เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹¹ ไชยยศ เหมะรัชตะ, “วิจัยวิภาค: ปัญหาเสพติด: การศึกษาและวิเคราะห์ในแง่กฎหมาย,” วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 9 ฉ.2 (ค.ศ.2527), หน้า 127-128.

¹² สุพัตรา สุขภาพ, ปัญหาสังคม, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์ จำกัด , 2521), หน้า 123 อ้างถึงใน ไชยยศ เหมะรัชตะ, “รายงานการวิจัยปัญหาเสพติด : การศึกษาและวิเคราะห์ในแง่กฎหมาย”, (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 11-22.

2.2.2.2 แบ่งตามฤทธิ์ของยาที่มีต่อระบบประสาท การแบ่งในลักษณะนี้พิจารณาถึงฤทธิ์ของยาเสพติดที่แสดงปฏิกิริยาต่อระบบประสาทเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกาย ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทคือ

- ประเภทกดประสาท (Depressants) ได้แก่ยาเสพติดที่ออกฤทธิ์ในทางกดประสาท หรือระงับประสาท ทำให้มีเมานา รวมทั้งยาจำพวกบาร์บิทูเรต และยานอนหลับด้วย ยาเสพติดส่วนมากเป็นยากดประสาท เช่น ฟีน มอร์ฟิน เฮโรอิน เป็นต้น นอกจากนี้เมื่อเสพแล้วทำให้คลายความทรมาน ช่วยบรรเทาความเจ็บปวดทางร่างกาย บรรเทาความว้าวุ่นทางจิตใจ ทางอารมณ์ ช่วยคลายความหมกมุ่น ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นสุข

- ประเภทกระตุ้นประสาท (Stimulants) ได้แก่ยาเสพติดที่ออกฤทธิ์ในทางกระตุ้น ทำให้ประสาทตื่นตัว เร่งเร้าประสาทและสมองในขณะที่ยาออกฤทธิ์ ช่วยเพิ่มพูนความสามารถชั่วระยะหนึ่ง ช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้เกิดความสุข จิตใจปลอดโปร่ง เช่น แอมเฟตามีน โคคาอิน พืชกระท่อม คาเฟอีน เป็นต้น

- ประเภทหลอนประสาท (Hallucinogenic Drugs) ได้แก่ยาเสพติดจำพวกที่ทำให้เกิดความรู้สึกในทางสัมผัสประสาท โดยไม่มีสิ่งเกิดขึ้นจริง เป็นการหลอนตัวเอง กล่าวคือ ยาเสพติดที่ทำให้ประสาทสัมผัสสูญเสียสมรรถภาพ เกิดความรู้สึกในทางสัมผัสประสาท โดยไม่มีสิ่งเกิดขึ้นจริง เช่น เห็นภาพหลอน ได้ยินเสียงต่างๆ ที่ไม่มีเสียง สำนึกตัวว่าเป็นผู้วิเศษ สามารถเหาะเหินเดินอากาศ คำน้ำลึฟ้าไฟได้ เป็นต้น เช่น L.S.D. (Lysergic Acid Diethylamide) D.M.T. (Dimethyltryptamine) S.T.P. (Serenity Tranquillity Peace) D.E.T. (Diethyltryptamine) และ เมสคาลิน (Mescaline) เป็นต้น

- ประเภทออกฤทธิ์ผสม (Mixed) ได้แก่ยาเสพติดที่ออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทผสมกันไป อาจออกฤทธิ์กดประสาท กระตุ้นประสาท หรือหลอนประสาทพร้อมกันไปในขณะเดียวกัน เช่น กัญชา เป็นต้น

2.2.2.3 แบ่งตามกฎหมายยาเสพติดให้โทษ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 และประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) เรื่องระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 ได้แบ่งยาเสพติดให้โทษออกมาเป็น 5 ประเภท¹³ คือ

¹³ การที่พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 ได้แบ่งประเภทของยาเสพติด 5 ประเภท ก็เพื่อกำหนดบทลงโทษของผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก ผู้จำหน่าย ผู้ครอบครองเพื่อจำหน่าย ผู้ครอบครอง ผู้เสพ ให้มีความหนักเบาของโทษไม่เท่ากัน.

- ประเภทที่ 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง มี 32 รายการ ไม่เป็นประโยชน์ทางการแพทย์ เช่น เฮโรอีน (Heroin), อาเซทอร์ฟีน (Acetorphine), แอมเฟตามีน (Amphetamine), เมทแอมเฟตามีน หรือยาบ้า (Methamphetamine), เอ็มดีเอ็มเอ (MDMA) หรือยาอี เป็นต้น

- ประเภทที่ 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไปมี 100 รายการ มีประโยชน์ทางการแพทย์ แต่ก็มีโทษมาก จึงต้องใช้ภายใต้การควบคุมของแพทย์ และใช้เฉพาะกรณีจำเป็นเท่านั้น เช่น ผื่นยา (Medicinal Opium), มอร์ฟีน (Morphine), โคคาอีน หรือโคเคน (Cocaine), โคเดอีน (Codeine) เป็นต้น

- ประเภทที่ 3 ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นต้นตำรับยา และมียาเสพติดให้โทษประเภท 2 ผสมอยู่ ซึ่งมีประโยชน์ทางการแพทย์ และมีโทษน้อยกว่ายาเสพติดให้โทษอื่นๆ เป็นยาสำเร็จรูปที่ผลิตขึ้นตามทะเบียนตำรับ ที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงสาธารณสุขแล้ว มีจำหน่ายตามร้านขายยา เช่น ยาแก้ไอที่มีตัวยาโคเดอีน หรือยาแก้ท้องเสียที่มีตัวยาไดเฟนออกซิน เป็นต้น

- ประเภทที่ 4 สารเคมีที่นำมาใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือประเภท 2 มี 15 รายการ เช่น อาเซติกแอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride), อาเซติกคลอไรด์ (Acetyl Chloride) เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ยาเสพติดประเภทนี้ไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์ในการบำบัดรักษาอาการของโรคแต่อย่างใด

- ประเภทที่ 5 ยาเสพติดให้โทษที่ไม่เข้าอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4 มี 4 รายการ ได้แก่ กัญชา พืชกระท่อม พืชฝิ่น และพืชเห็ดขี้ควาย ซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทนี้ไม่มีประโยชน์ทางการแพทย์

ในปี พ.ศ.2539 ได้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดครั้งสำคัญ กล่าวคือ รัฐบาล โดยกระทรวงสาธารณสุข ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประกาศกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งกำหนดประเภทของยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 โดยกำหนดให้ยาบ้า (แอมเฟตามีน หรือเมทแอมเฟตามีน) ซึ่งเดิมเป็นวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทประเภทที่ 2 ตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 เป็นยาเสพติดประเภท 1 เช่นเดียวกับเฮโรอีน นอกจากนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข จึงได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 8(1) แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุขกำหนดให้วัตถุออกฤทธิ์ 16 ชนิด (บางชนิดใช้ทำยาบ้า เช่น แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน) เป็นยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1¹⁴

¹⁴ รายชื่อวัตถุออกฤทธิ์ 16 ชนิด คูได้จาก ประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ 135 เรื่อง รายชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 ลงวันที่ 23

นอกจากการแบ่งประเภทยาเสพติดตามวิธีข้างต้นแล้ว สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ยังได้จำแนกประเภทของยาเสพติดตามคุณสมบัติออกเป็น 5 ประเภทคือ¹⁵

1. ยาเสพติดประเภทฝิ่น และกลุ่มของฝิ่น ยาเสพติดประเภทนี้กดประสาท และสมองอย่างรุนแรง ได้แก่ เฮโรอีน มอร์ฟีน ฝิ่น และอนุพันธ์อื่นๆ ที่สกัดได้จากฝิ่น เช่น โคเคอีน เป็นต้น การติดยาประเภทนี้ทำลายทั้งร่างกาย และสภาพจิต สติปัญญา ความนึกคิด และบั่นทอนชีวิตอย่างรวดเร็ว

2. ยาเสพติดประเภทยานอนหลับ และยาระงับประสาท ยานอนหลับชนิดต่างๆ ที่เคยใช้ในวงการแพทย์ได้มีผู้นำมาใช้ในทางที่ผิด โดยไม่ได้รับคำแนะนำจากแพทย์ จึงอาจเกิดการเสพติดขึ้นมาได้ และทำให้เกิดอันตรายแก่สมอง และระบบประสาทของร่างกาย

3. ยาเสพติดประเภทกัญชาและพืชกระท่อม กัญชาเป็นยาออกฤทธิ์หลอนประสาท ทำให้ร่างกายเสื่อมโทรม และเป็นโรคจิตได้ง่าย ส่วนพืชกระท่อมมีฤทธิ์ในการกระตุ้นประสาทให้ตื่นตัวอย่างผิดปกติ ถ้าใช้ไปนานๆ จะทำลายประสาท เกิดประสาทหลอนและโรคจิตได้เช่นเดียวกัน

4. ยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน (Amphetamine) เป็นยากระตุ้นระบบประสาทกลางที่เรียกว่า “ขาม้าหรือขาม้า” ผู้ที่ใช้มักใช้เป็นยาแก้ปวด ยาเพิ่มกำลัง ขาดความอ่อนท้อ ทั้งนี้เพราะยาจำพวกดังกล่าวจะกระตุ้นสมองให้ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา ร่างกายจะอ่อนล้าลงทุกขณะ และทันทีที่หมดฤทธิ์ยา จะรู้สึกอ่อนเพลียและมึนงง การทำงานของอวัยวะในร่างกายจะผันผวน และผิดปกติบังคับตัวเองไม่ได้ มักมีอาการคลุ้มคลั่งคล้ายคนเป็นโรคจิต ประสาทหลอนตลอดเวลา

5. ยาเสพติดประเภทหลอนประสาท และไอระเหย ผู้เสพยาประเภทนี้จะเกิดอาการฝันเพื่องหลอนจิต เห็นแต่ภาพลวงตา ขาดการควบคุมตัวเอง มีเมมาอยู่กับความฝันทั้งร้ายและดี ประสาทรับความรู้สึก การมองเห็น การรับรส ได้กลิ่น หรือสัมผัสต่างๆ จะแปรปรวนผิดปกติไปหมด ผู้ติดยาเหล่านี้สามารถทำอันตรายแก่ชีวิตตนเองและผู้อื่นได้ เพราะขาดการควบคุมตนเอง และจิตประสาทหลอนให้หลงผิดไปหมด ยาเสพติดประเภทนี้ได้แก่พวก L.S.D. สารจำพวกไอระเหยต่างๆ ก็มีอันตรายมากเช่นกัน ผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์นำมาใช้เพื่อให้เกิดการมึนเมาอมประสาทตัวเอง ให้มีความรู้สึกคล้ายเมาเหล้าหรือฝิ่น หลอนจิตไปต่างๆ สารพวกนี้โดยมากเป็นสารเคมี เช่น กาว น้ำมันเบนซิน น้ำมันทินเนอร์ผสมสี อีเทอร์ น้ำมันชักแห้ง ซึ่งเกิดอันตรายต่อประสาท ทำให้มึนงง คลื่นไส้ เวียนศีรษะ และเมมาง่าย

กรกฎาคม 2539, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับทั่วไป เล่มที่ 113 ตอนพิเศษที่ 239, ลงวันที่ 16 สิงหาคม 2539.

¹⁵ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, อย่าใฝ่หายาเสพติดทำลายชีวิตของท่าน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2520), หน้า 1-3.

2.3 ลักษณะความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด

ประเทศไทยประสบกับปัญหายาเสพติดทั้งในด้านการเป็นพื้นที่ผลิตยาเสพติด อีกทั้งยังมีการคมนาคมที่สะดวก และติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านที่ยังมีปัญหาระง่อนยาเสพติดอยู่เป็นนิจ จึงทำให้มีการลักลอบลำเลียงยาเสพติดทั้งภายในประเทศ และส่งออกไปยังต่างประเทศ โดยอาศัยประเทศไทยเป็นทางผ่านส่งสินค้ายาเสพติดไปยังประเทศที่ 3 ซึ่งรัฐบาลเองก็พยายามแก้ไขโดยการออกกฎหมายควบคุมทั้งในด้านการผลิต, การครอบครอง, การเสพ, การจำหน่าย, การนำเข้าและส่งออกยาเสพติด แต่ปัญหาเช่นนี้ก็ยังคงอยู่ ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากสิ่งจูงใจให้มีการกระทำความผิดที่มีค่าตอบแทนค่อนข้างสูง และคุ้มค่า รวมไปถึงรูปแบบของการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ที่นับวันยิ่งจะพัฒนาขึ้น และยากแก่การจับกุมของเจ้าหน้าที่

2.3.1 สาเหตุของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

สาเหตุหรือมูลเหตุจูงใจให้เกิดมีการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ประกอบไปด้วยสาเหตุ 2 ประการหลักๆ คือ¹⁶

2.3.1.1 ด้านการผลิตและจำหน่าย

สืบเนื่องมาจากในสมัยก่อนประเทศไทยนั้นถือว่า ฝิ่นเป็นยาเสพติดชนิดเดียวที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีผู้ผลิตเป็นจำนวนมาก ต่อมารัฐบาลได้เป็นผู้ผลิตเสียเอง และในปี 2502 รัฐบาลได้ประกาศเลิกการสูบฝิ่นขึ้น โดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 37 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2501 ในช่วงเวลานี้ได้มีเฮโรอีน มอร์ฟีน เข้ามามีบทบาทอย่างเต็มที่ คนที่เสฟฝิ่นก็หันมาเสฟยาเสพติดชนิดใหม่แทน ในระยะแรกราคาของเฮโรอีน และมอร์ฟีนสูงมาก คนชั้นกลางและชั้นต่ำไม่สามารถหาเงินมาซื้อเสฟได้สะดวก จะมีเสฟเฉพาะคนชั้นสูงเท่านั้น ประกอบกับคนที่ไม่มีฝีมือผลิตยาเสพติดในประเทศไม่ค่อยจะมี ต้องสั่งซื้อยาเสพติดมาจากต่างประเทศในราคาแพง จึงต้องขายแพง พวกพ่อค้ายาเสพติดจึงดำเนินการใหม่เพื่อแพร่ขยายขอบข่ายยาเสพติดให้กว้างขวางออกไป ซึ่งทำให้ราคายาเสพติดนั้นมีราคาต่ำลง โดยจ้างนักผลิตยาเสพติดมาจากต่างประเทศ ซึ่งส่วนมากจะมาจากฮ่องกง มาทำการผลิตเฮโรอีน มอร์ฟีน ที่ภาคเหนือของประเทศไทย และตั้งโรงงานผลิตร่วมกับชนชาวพื้นเมือง และคนจีนฮ่อ การที่ผู้ผลิตชาวต่างประเทศมาทำการผลิตยาเสพติดในประเทศไทย ทำให้

¹⁶ ไชยยศ เหมะรัชตะ, “รายงานการวิจัย ปัญหายาเสพติด: การศึกษาวิเคราะห์ในแง่กฎหมาย”, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 24.

ราคาขายเสฟติดลดลง เพราะไม่ต้องซื้อมาจากต่างประเทศ ต้นทุนการผลิตไม่สูงนัก ราคาขายเสฟติดจึงไม่แพงเกินไปที่คนระดับกลาง และระดับต่ำจะหาซื้อเสฟติดได้

ส่วนการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสฟติดทางด้านการจำหน่าย เนื่องมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน ประการแรกก็คือ การค้าขายยาเสฟติด แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายบ้านเมืองของทุกประเทศก็ตาม แต่ผลกำไรที่ได้สูงกว่าต้นทุนมาก และสามารถที่จะนำไปจำหน่ายกันเป็นทอดๆ เช่น จากแหล่งผลิตขายให้พ่อค้าส่ง พ่อค้าส่งขายให้พ่อค้าปลีก พ่อค้าปลีกขายให้คนซื้อ กว่าจะถึงผู้เสพ แต่ละคนก็ได้บวกกำไรเข้าไปเป็นจำนวนมาก เมื่อการค้าขายยาเสฟติดมีกำไรมหาศาล จึงเป็นสิ่งล่อใจทำให้บางคนกล้าเสี่ยงต่อกฎหมายบ้านเมือง สาเหตุประการต่อไปก็คือ ต้องการขยายอิทธิพลร้ายของยาเสฟติดให้กว้างขวางออกไป เพื่อตนจะได้มีลูกค้าไว้ซื้อยาเสฟติดมากขึ้น ขอบข่ายการจำหน่ายจะได้เพิ่มขึ้น สามารถทำรายได้ให้แก่พรรคพวกเป็นจำนวนมาก และสาเหตุประการสุดท้ายที่ทำให้มีการจำหน่ายยาเสฟติดต่อไปก็คือ พวกที่เสฟติดด้วยกัน เมื่อเสฟเข้าไปมากและไม่มีเงินที่จะหาเสฟต่อไป ก็มีความจำเป็นที่จะต้องหาเงินทองมาซื้อหาเสฟติด จะหามาจากครอบครัว ญาติมิตร หรือการกระทำความผิดอย่างอื่นก็คงจะไม่สะดวกนัก จึงเป็นผู้จำหน่ายยาเสฟติดเสียเอง โดยการรับมาจากพ่อค้าแล้วนำไปจำหน่ายแก่ลูกค้าเพื่อให้ได้เงินมา แล้วตนก็จะนำเงินนั้นไปซื้อยาเสฟติดมาเสฟ ดังนั้นเหตุนี้จึงเป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้การค้าขายยาเสฟติดยังคงมีอยู่ต่อไป ส่วนสาเหตุอื่นก็คงจะมีบ้าง เช่น ช่วยเหลือเพื่อนฝูงในการขนมาจำหน่าย หรือรับติดต่อกับลูกค้าให้ แต่เป็นสาเหตุรองลงไป เพราะสาเหตุสำคัญที่สุดคือ หวังผลกำไรอันงดงามที่ได้มาจากการจำหน่ายยาเสฟติด

2.3.1.2 ด้านการเสพยาเสฟติด

สาเหตุที่ทำให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสฟติดทางด้านของผู้เสพนั้น สืบเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการอันได้แก่ สาเหตุอันเกิดจากตัวของผู้ที่กระทำความผิดเอง เช่น ความเจ็บป่วยทางร่างกาย มีความต้องการทางจิตใจ มีความเชื่อถืออย่างผิดพลาด ประเภทอยากรู้ อยากลอง ประเภทคึกคะนอง หรือโดยสันดาน และประเภทประสาทอ่อน หรือเกิดภาวะเปลี่ยนแปลงทางจิต เป็นต้น ประการที่สอง สาเหตุอันสืบเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อม สภาพและปัญหาของสังคม สาเหตุนี้เกิดขึ้นจากสิ่งที่อยู่นอกกายของผู้เสฟติด เป็นสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวของผู้เสฟติด เป็นสิ่งชักนำให้ผู้เสฟติดเข้าหาเสฟติด สิ่งแวดล้อม สภาพและปัญหาสังคมนี้มีอุปสรรคมาก เพราะถ้าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งเหล่านี้ได้ ก็ไม่สามารถที่จะเยียวยาผู้เสฟติดให้หายขาดได้ แม้ว่าจะนำตัวผู้เสฟติดมาบำบัดรักษา และปรับปรุงแก้ไขให้หายขาดจากการตกเป็นทาสของยาเสฟติดแล้วก็ตาม ถ้าหากกลับมาสู่สภาพแวดล้อมอย่างเดิมอีก ก็หมายความว่าในเวลาไม่ช้า ก็ต้องเสพยาเสฟติดอีก ไม่

สามารถทนทานต่อสิ่งแวดล้อม สิ่งเข้าวนได้ สาเหตุต่างๆ นี้ได้แก่ เกิดจากการชักนำของเพื่อนฝูง เกิดจากครอบครัว และผู้ปกครอง เกิดจากความบกพร่องของโรงเรียน และการศึกษา เกิดจากสิ่งแวดล้อม หรือละแวกบ้านคอกอยู่ภายใต้อิทธิพลของยาเสพติด เป็นต้น และประการสุดท้าย สาเหตุอันเกิดจากภาวะเศรษฐกิจ ทำให้ทุกคนต้องมีภาระมากมาย ทำงานแข่งกับเวลา ไม่ค่อยมีเวลาสนใจให้ความอบอุ่นใครมากนัก แม้ว่าจะเป็นบุตรหลานของตนเอง ทำให้ขาดความอบอุ่น ต้องหาทางพึ่งพิงกับเพื่อนฝูง และชักชวนกันไปสู่ความเป็นทาสของยาเสพติดในที่สุด สภาพเศรษฐกิจยังมีส่วนทำให้ประชาชนต้องประสบปัญหาหลายด้าน ยิ่งในเมืองใหญ่ด้วยแล้วจะถูกภาวะเศรษฐกิจบีบคั้นมากกว่าในชนบท การทำมาหากินของคนในเมืองจึงหยุดนิ่งไม่ได้ ถึงแม้อาชีพบางอย่างจะผิดกฎหมายบ้านเมือง หรือศีลธรรมก็ตาม ขอให้ตนเองได้มีเงินทองจับจ่ายใช้สอยก็พอแล้ว เช่น ค้าของเถื่อน ค้ายาเสพติด เป็นต้น¹⁷

โดยสรุปแล้ว สาเหตุหลักๆ ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น มาจากคำตอบแทนที่สูงมาก ทั้งในชั้นการผลิต และการจำหน่าย อีกทั้งยังส่งผลให้ผู้เสพติดมาเป็นผู้จำหน่ายเสียเอง และยิ่งรัฐให้การปราบปรามหนักมากขึ้นเท่าใด โทษยิ่งสูงมากขึ้นเท่าใดแล้ว ราคาซื้อขายยาเสพติดก็ยิ่งสูงมากขึ้นเท่านั้น ส่วนสาเหตุของการเสพยาเสพติดนั้นก็ดังได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ซึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องไขที่ต้นเหตุ ทั้งจากครอบครัว, การให้การศึกษาอย่างจริงจัง เนื่องจากการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยวิธีการบำบัดรักษาถือเป็นการแก้ไขปัญหที่ปลายเหตุ เมื่อหายแล้วหากปัญหาดังกล่าวยังคงอยู่ ผู้เสพติดสามารถที่จะกลับไปติดยาเสพติดได้อีกอยู่ดี และเมื่อมีผู้เสพติด ปัญหาในการผลิต การจำหน่ายก็ย่อมตามมาไม่มีวันหมดสิ้นไป และนำไปสู่การกระทำความผิดอื่นๆ ตามมา

2.3.2 ลักษณะอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด

คำนิยามของ “อาชญากรรม” โดยทั่วไปหมายความถึง พฤติกรรม หรือการกระทำที่ฝ่าฝืนข้อห้ามของรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายอาญา โดยผู้ที่กระทำมีเจตนาชั่วร้ายจากการกระทำที่ฝ่าฝืนดังกล่าว มีผลให้ผู้กระทำต้องได้รับโทษ และนอกจากนี้พฤติกรรมหรือการกระทำที่ฝ่าฝืนดังกล่าวจะต้องเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมอย่างรุนแรง โดยสังคมก็จะต้องมีปฏิกิริยาโต้ตอบอย่างรุนแรงใน

¹⁷ สำนักงาน ป.ป.ส., “รายงานวิจัยเรื่องอาชญากรรม : การค้ายาเสพติด,” หน้า 11-12, อ้างถึงใน สมชัย สงวนนภาพร, “ความผิดฐานซื้อขายยาเสพติดให้โทษ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 49-50.

พฤติกรรมหรือการกระทำดังกล่าวเช่นเดียวกัน¹⁸ โดยอาชญากรรมสามารถแบ่งได้ตามลักษณะพฤติกรรมของผู้กระทำ ได้ 5 ประเภท¹⁹ คือ

1. อาชญากรรมปราศจากผู้เสียหาย หมายความว่า อาชญากรรมซึ่งเกี่ยวกับการละเมิดศีลธรรมจรรยาของบุคคลผู้กระทำความผิด และผู้เสียหายก็คือบุคคลเดียวกัน เช่น ความผิดเกี่ยวกับการพนัน การค้าประเวณี การทำแท้ง การมีและใช้สิ่งลามกอนาจาร เป็นต้น

2. อาชญากรรมพื้นฐาน หมายความว่า อาชญากรรมซึ่งเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์สินร่างกาย และ/หรือชีวิตของผู้อื่น เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ฆังทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย และฆ่าผู้อื่น เป็นต้น

3. อาชญากรรมองค์กร หรืออาชญากรรมร่วมกันกระทำความผิด หมายความว่า อาชญากรรมซึ่งอาชญากรได้รวมตัวเข้าด้วยกันตามสายการบังคับบัญชาในรูปขององค์กร โดยจัดการวางแผนและการดำเนินงานเพื่อประกอบธุรกิจผิดกฎหมายประเภทต่างๆ อย่างมีระบบเป็นขบวนการ บางครั้งถ้าจำเป็นก็จะใช้วิธีการรุนแรง ซึ่งส่วนใหญ่จะมีอิทธิพลทางการเงิน เศรษฐกิจ และการเมืองหนุนหลัง หรือให้ความร่วมมืออยู่ ทำให้สามารถประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมายต่างๆ ได้โดยสะดวก เช่น การค้ายาเสพติด การค้าผู้หญิง การค้าอาวุธสงคราม สินค้าหนีภาษี เจ้ามือสลากกินรวบ เป็นต้น ผู้บริหารระดับสูงของอาชญากรรมประเภทนี้ มักถูกเรียกว่า มาเฟีย (Mafia) หรือเจ้าพ่อ ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลทางการเงิน เศรษฐกิจ และการเมือง รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มักเข้ามาเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมประเภทนี้โดยเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการดำเนินการขององค์กรอาชญากรรม

4. อาชญากรรมคอปกขาว (White Collar Crime) อาชญากรรมซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งหน้าที่การงาน ไม่ว่าจะเป็นภาคราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน และได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ดังกล่าวในทางไม่ชอบ เพื่อการแสวงหาประโยชน์ส่วนตน เช่น สมุหบัญชีขโมยเงินในความรับผิดชอบของตนเอง ข้าราชการรับเงินคอมมิชชั่นในการประมูลก่อสร้างสถานที่ราชการ และคณะกรรมการสอบคัดเลือก เพื่อบรรจุแต่งตั้งบุคคลเข้ารับราชการรับเงินโดยมิชอบจากบุคคลผู้สมัครสอบ เป็นต้น

ในอดีตขอบเขตของอาชญากรรมคอปกขาว มักมุ่งเพียงการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนจากตำแหน่งหน้าที่การงานของข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ ในลักษณะของการทุจริต

¹⁸ สมชัย สงวนนภาพร, “ความผิดฐานซื้อยาเสพติดให้โทษ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 44.

¹⁹ ประเทือง ธนียผล และสุวิทย์ นิ่มน้อย, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2533), หน้า 13-15.

คอร์รัปชัน แต่ในปัจจุบันขอบเขตของความหมายได้ขยายไปครอบคลุมถึงการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งในภาคเอกชน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างบุคคลระดับสูงของภาคเอกชนกับภาครัฐการด้วย ด้วยสาเหตุนี้อาชญากรรมคอปกขาว จึงมักถูกขนานนามว่า เป็นอาชญากรรมของชนชั้นสูง การควบคุมอาชญากรรมคอปกขาวนั้นเป็นเรื่องยาก มีความสลับซับซ้อนมาก เพราะการประกอบอาชญากรรมดังกล่าว นอกจากจะเกี่ยวข้องกับบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งเป็นที่ยกย่องของสังคมแล้ว การประกอบอาชญากรรมคอปกขาวยังมีลักษณะซ่อนเร้นจากสายตา และการสังเกตุของสาธารณชน และสื่อมวลชนต่างๆ อีกด้วย การค้นพบ และการเปิดเผยเกี่ยวกับอาชญากรรมประเภทนี้จึงมีระดับต่ำมาก ทั้งๆ ที่เชื่อกันว่าอาชญากรรมดังกล่าวน่าจะแพร่กระจายอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา

5. อาชญากรรมพิเศษ หมายความว่า อาชญากรรมซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากอาชญากรรม 4 ประเภทแรกทีกล่าวมาแล้ว เช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจและพาณิชย์ อาชญากรรมก่อการร้าย และอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น อาชญากรรมเหล่านี้มีความละเอียดอ่อน และสลับซับซ้อน ซึ่งยากแก่การศึกษาและการควบคุมในทำนองเดียวกับอาชญากรรมองค์การ และอาชญากรรมคอปกขาว ในการควบคุมอาชญากรรมพิเศษเหล่านี้ กระบวนการยุติธรรมมักไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพัง แต่มักจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ และประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน และ/หรือระหว่างประเทศ

สำหรับอาชญากรรมยาเสพติดนั้นจะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากอาชญากรรมอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นอาชญากรรมที่ปราศจากผู้เสียหาย (Victimless Crime) กล่าวคือเป็นอาชญากรรมที่ทั้งสองฝ่ายมีความสมัครใจที่จะสนองความต้องการในสิ่งของ หรือบริการที่ผิดกฎหมาย เนื่องจากอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดนั้น ผู้กระทำและผู้รับผลจากการกระทำมีความสมัครใจที่จะร่วมกันประกอบอาชญากรรมขึ้น กล่าวคือผู้เสพติดมีความพึงพอใจที่จะซื้อยาเสพติดมาเสพ เพื่อสนองความต้องการของร่างกาย จะเห็นได้ว่าแตกต่างไปจากอาชญากรรมประเภทอื่นๆ ที่จะมีผู้เสียหาย ซึ่งผู้เสียหายมักจะนำเรื่องราวไปแจ้งความ หรือร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมือง เพื่อดำเนินการทางกฎหมายกับผู้กระทำผิดต่อไป ดังนั้นอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น โอกาสที่เจ้าหน้าที่จะได้รับการรายงาน หรือแจ้งความร้องทุกข์นั้นไม่มีเลย ทั้งที่โดยปกติแล้วการแจ้งความหรือร้องทุกข์ของผู้เสียหายนั้น ถือเป็นหัวใจสำคัญของการที่จะสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่ในเมื่อปราศจากคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายเสียแล้ว การสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด จะดำเนินการได้ยากกว่ามาก

2. อาชญากรรมยาเสพติดมักดำเนินงานในรูปแบบขององค์กร มีขอบข่ายงานที่เป็นระบบ ในลักษณะที่เรียกกันว่า “องค์กรอาชญากรรม” (Organize Crime) มีผู้กระทำความผิดร่วมกันหลายคน และยึดถือเป็นอาชีพ มีการดำเนินงานในลักษณะที่ปกปิดเป็นความลับ และสลับซับซ้อนสำหรับบุคคลชั้นนำหรือระดับสูงขององค์กรอาชญากรรม อาจจะเป็นบุคคลที่รู้จักกันในสังคม มีความเป็นอยู่แบบชนชั้นสูงต่างๆ ไป รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยมีอาชีพที่ถูกกฎหมายบังหน้า แต่เบื้องหลังจะมีอาชีพในทางการค้ายาเสพติดในรูปแบบของนายทุน

สำหรับโครงสร้างขององค์กรอาชญากรรม จะมีลักษณะแตกต่างกันไป ขึ้นกับกิจกรรมหรือขนาดของธุรกิจยาเสพติดที่ดำเนินอยู่ โดยทั่วไปแล้วโครงสร้างอาจแบ่งออกได้ 4 ระดับ กล่าวคือ

ระดับที่ 1 คือหัวหน้า เป็นผู้บริหารรับผิดชอบในกิจการทั้งหมด ซึ่งทั่วไปแล้วเรียกว่า Boss มีเพียงคนเดียว บุคคลผู้นี้จะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจการ โดยจะมีอาชีพสุจริตอื่นบังหน้า

ระดับที่ 2 คือผู้ช่วย หรือ Underboss มีหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร การดำเนินงาน และรายงานให้หัวหน้าทราบ ตลอดจนมีหน้าที่ในการรับคำสั่ง นโยบายไปดำเนินการ

ระดับที่ 3 คือหัวหน้าชุดปฏิบัติการ ซึ่งทำหน้าที่เป็นฉนวน หรือ Buffer ระหว่างระดับสูงกับระดับต่ำ เป็นการป้องกันและปิดกั้นมิให้เจ้าหน้าที่สืบสวนไปถึงระดับสูง ระดับนี้หากเทียบกับธุรกิจทั่วไปได้แก่ ผู้จัดการฝ่ายขาย

ระดับที่ 4 ระดับต่ำสุด หรือผู้ปฏิบัติการ (Bottom) ซึ่งจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติการตามคำสั่งของระดับสูง

ในองค์กรอาชญากรรมนี้ จะมีกฎข้อบังคับที่เข้มงวดกวดขันมากในเรื่องของความจงรักภักดี ความซื่อสัตย์ต่อองค์กร หากฝ่าฝืนจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง จึงเป็นเหตุให้เกิดความยุ่งยาก และลำบากในการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติด

3. อาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดให้ผลตอบแทนสูงแก่ผู้กระทำความผิด เนื่องจากการลักลอบค้ายาเสพติดมีผลกำไรหลายเท่าตัว ซึ่งสามารที่จะใช้อำนาจของเงินในการสร้างบารมี และบริวารเป็นหูเป็นตา หรือใช้เงินซื้ออิทธิพลเพื่อให้หลุดพ้นจากการจับกุม จึงเป็นสิ่งล่อใจบุคคลทั่วไปที่จะก่ออาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดได้โดยง่ายไม่เว้นแม้แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐเอง

4. อาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด จะมีอิทธิพลของนักการเมือง หรือเจ้าหน้าที่บ้านเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความคุ้มครองในการดำเนินการ การจับกุมตัวผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่จึงกระทำได้เฉพาะลูกมือที่เป็นผู้ลงมือกระทำผิดเท่านั้น²⁰

นอกจากนี้ปัญหายาเสพติด ได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ โดยที่ยาเสพติดเองก็เป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่ง ผู้ใช้ ผู้ผลิต และผู้ค้ายาเสพติดที่ผิดกฎหมาย ข่อมเป็นผู้ประกอบอาชญากรรม โดยตัวผู้ค้ายาเสพติด จะเป็นตัวการที่ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้เสพยาเสพติด และสำหรับตัวผู้เสพเองก็จะต้องพยายามหาเงินมา เพื่อบำบัดความต้องการในสิ่งเสพติดนั้น ซึ่งอาจจะหาเงินมาด้วยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น ฉกชิง วิ่งราว ปล้นทรัพย์ หรือก่อคดีฆาตกรรมได้²¹ โดยผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของการติดยาเสพติดกับการก่ออาชญากรรม พบว่า ผู้ต้องหาที่ก่อคดีต่างๆ (ไม่รวมคดีที่เกี่ยวกับยาเสพติด) เป็นผู้ติดยาเสพติดถึงร้อยละ 19²² และเมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการติดยาเสพติดกับการก่ออาชญากรรมประเภทต่างๆ ที่ไม่ใช่คดีเกี่ยวกับยาเสพติด พบว่าการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ติดยาเสพติดมีผลต่อจำนวนคดีอาชญากรรมประเภทอื่นๆ ที่ไม่ใช่คดีเกี่ยวกับยาเสพติด²³

2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

สืบเนื่องมาจากปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นปัญหาร้ายแรงระดับชาติ นับวันยิ่งแพร่หลายเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากผลประโยชน์หลายประการที่ดึงดูดให้บุคคลสนใจ หรือเข้ามาข้องเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งการแก้ปัญหานั้นไม่อาจที่จะกระทำโดยวิธีควบคุมหรือสั่งการได้โดยปราศจากบทบัญญัติของกฎหมาย ดังนั้นมาตรการที่จะกำจัด และป้องกันปราบปรามยาเสพติด จึงต้องอาศัยบทบัญญัติของกฎหมาย สืบเนื่องมาจากกฎหมายเป็นมาตรการอันสำคัญยิ่งในการบริหารการปกครองเพื่อควบคุมสังคมให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ปัญหาต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นในสังคม หากไม่สามารถแก้ไขโดยวิธีการบริหารได้ ก็จำเป็นต้องอาศัยมาตรการกฎหมายบังคับ เพื่อแก้ไขหรือยุติ

²⁰ เกา สารสิน, ปัญหาการควบคุมยาเสพติดในประเทศไทย การศึกษาเฉพาะกรณีถึงมาตรการและยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงของชาติ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522) หน้า 93-94.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.

²² ชวลิต ขอดมณี, “ความสัมพันธ์ของการติดยาเสพติดกับการก่ออาชญากรรม,” สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2534, หน้า 53.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 64.

ปัญหาทำให้เป็นผลร้ายต่อความมั่นคง และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง²⁴ ซึ่งปัจจุบันมีกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดใช้บังคับอยู่รวม 5 ฉบับ คือ

2.4.1 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519

ด้วยเหตุที่ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ซึ่งนับวันจะขยายวงกว้าง จากกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ผู้ประกอบอาชีพบางประเภท และลูกหลานไปสู่นักเรียน นักศึกษา รัฐบาลจึงจำเป็นต้องควบคุมดูแลการป้องกัน และปราบปรามอย่างใกล้ชิด จึงเป็นเหตุให้มีมาตรการพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 ขึ้น

พระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2519 ในสมัยรัฐบาลซึ่งนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี โดยรัฐบาลเห็นว่า ปัญหายาเสพติดเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และความมั่นคงของชาติ รัฐบาลจึงมีนโยบายโดยเร่งด่วนที่จะจัดปัญหายาเสพติดให้หมดไป ดังนั้นเพื่อให้การป้องกันปราบปรามยาเสพติดมีเอกภาพ ความคล่องตัวในการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดให้มีประสิทธิภาพ และสามารถยกระดับทรัพยากรทั้งบุคคลากร และงบประมาณได้โดยสะดวก รัฐบาลจึงจำเป็นต้องควบคุมสั่งการ และกำหนดนโยบายโดยใกล้ชิด โดยจำเป็นต้องมีกฎหมายจัดตั้งองค์กร และหน่วยงานขึ้นมาดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล จึงได้ตรากฎหมายฉบับนี้ขึ้นมา ซึ่งมีมาตรการที่สำคัญคือ

(1) ในการควบคุมสั่งการ และดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาลตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ เช่น การควบคุม การสืบสวนสอบสวน และการฟ้องคดียาเสพติด การกำหนดแผนงาน และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การควบคุมเร่งรัด และประสานงานการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐบาลได้กำหนดในรูปของคณะกรรมการ ซึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” หรือ “ป.ป.ส.” ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมศุลกากร เป็นกรรมการโดย

²⁴ สุรพล ไตรเวทย์, “กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดปัจจุบัน,” สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2527, หน้า 21.

ตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกินหกคน และเลขานุการเป็น กรรมการและเลขานุการ²⁵ และให้มีสำนักงาน ป.ป.ส. ขึ้นมารับผิดชอบดำเนินการให้เป็นไปตามมติ ของคณะกรรมการ (ป.ป.ส.) ซึ่งการดำเนินงานของสำนักงาน ป.ป.ส. นั้นจะกระทำในลักษณะเป็น หน่วยงานประสานงานเป็นหลัก มีใช้หน่วยงานที่ปฏิบัติโดยตรง เหมือนเช่นสำนักงานตำรวจ แห่งชาติ หรือกรมศุลกากร

(2) ให้อำนาจแก่ ป.ป.ส. และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ซึ่ง ป.ป.ส. แต่งตั้งขึ้นมาดำเนินการตาม พระราชบัญญัตินี้เป็นกรณีพิเศษ แตกต่างจากเจ้าหน้าที่อื่นๆ เช่น ตำรวจ ศุลกากร ทั้งนี้เพื่อเป็นการ เสริม หรือสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้เป็นไปได้โดยรวดเร็ว เด็ดขาด และมี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(3) มีบทลงโทษผู้ที่ขัดขวาง ไม่ให้ความสะดวก หรือไม่ให้อภัยคำ หรือไม่ส่งบัญชี เอกสาร หรือวัตถุใดๆ แก่กรรมการ ป.ป.ส. เลขานุการ ป.ป.ส. รองเลขานุการ ป.ป.ส. และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ไว้เป็นกรณีพิเศษ²⁶

(4) มีบทลงโทษ กรรมการ ป.ป.ส. เลขานุการ ป.ป.ส. รองเลขานุการ ป.ป.ส. และเจ้า พนักงาน ป.ป.ส. ในกรณีกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเสียเองไว้เป็นกรณีพิเศษถึง 3 เท่า²⁷

2.4.2 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522

ด้วยเหตุที่ปัจจุบันมียาเสพติดหลายประเภท ได้แพร่ระบาดเข้ามาในประเทศไทย มีทั้ง ประเภทที่ผลิตได้เองในประเทศ และที่ลักลอบเข้ามาตามชายแดน จึงจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมาย กำหนดประเภทของยาเสพติดให้ครอบคลุม เพื่อที่จะให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการ ตามกฎหมายกับผู้กระทำความผิด ตามกฎหมายฉบับนี้ได้ควบคุมการใช้ยาเสพติดให้โทษ โดย

²⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 มาตรา 5.

²⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 มาตรา 16.

²⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 มาตรา 16/1 วรรคสอง.

กำหนดความผิดและโทษสำหรับยาเสพติดให้โทษประเภทต่างๆ และให้คำจำกัดความคำว่า “ยาเสพติดให้โทษ” และได้แบ่งประเภทของยาเสพติดให้โทษออกตามความร้ายแรงอีกด้วย ตลอดจนกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ทำการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบครอง และการเสพยาเสพติดให้โทษประเภท 1, 2, 3, 4 และ 5 นอกจากนี้ยังมีบทลงโทษสำหรับผู้ขมุก หรือส่งเสริม หรือกระทำการใดๆ อันเป็นการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษ

พระราชบัญญัติฉบับนี้เริ่มใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 28 เมษายน 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ยกเลิกพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พระพุทธศักราช 2464 และพระราชบัญญัติฉบับที่แก้ไขทั้งหมด 4 ฉบับ และยกเลิกพระราชบัญญัติกัญชา พระพุทธศักราช 2477 และพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พระพุทธศักราช 2486²⁸ และได้บัญญัติให้กัญชา และพืชกระท่อมเป็นยาเสพติดประเภทหนึ่ง และต่อมาพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2528 ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติฝิ่น พระพุทธศักราช 2472 และฉบับที่แก้ไขทั้งหมด โดยกำหนดให้ฝิ่นเป็นยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดบทลงโทษสำหรับยาเสพติดให้โทษประเภทพืชกระท่อมให้ต่ำลง เนื่องจากเป็นยาเสพติดให้โทษที่มีอันตรายน้อยกว่ายาเสพติดให้โทษประเภทกัญชา เพื่อความเหมาะสม จึงถือเป็นกฎหมายที่สำคัญในการควบคุมการใช้ยาเสพติดในประเทศไทย ป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศไทย และให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ในทางการแพทย์ หรือการรักษาพยาบาลเป็นสำคัญ ทั้งนี้เป็นไปตามพันธกรณี ที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดของสหประชาชาติ ค.ศ.1961 (Single Convention Narcotics 1961) ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 และประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) เรื่องระบุนชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 ได้กำหนดประเภทของยาเสพติดไว้ 5 ประเภทคือ²⁹

- ประเภทที่ 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง ไม่เป็นประโยชน์ทางการแพทย์ เช่น เฮโรอีน (Heroin), อาเซทอร์ฟีน (Acetorphine), แอมเฟตามีน (Amphetamine), เมทแอมเฟตามีน หรือยาบ้า (Methamphetamine), เอ็มดีเอ็มเอ (MDMA) หรือยาอี เป็นต้น

²⁸ สมชัย สงวนนภาพร, “ความผิดฐานซื้อยาเสพติดให้โทษ”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 93.

²⁹ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) เรื่องระบุนชื่อและประเภทยาเสพติด.

- ประเภทที่ 2 ยาเสพติดให้โทษที่มีประโยชน์ทางการแพทย์ แต่ก็มีโทษมาก จึงต้องใช้ภายใต้การควบคุมของแพทย์ และใช้เฉพาะกรณีจำเป็นเท่านั้น เช่น ฟีนยา (Medicinal Opium), มอร์ฟีน (Morphine), โคคาอิน หรือโคเคน (Cocaine), โคเคอิน (Codeine) เป็นต้น
- ประเภทที่ 3 ยาเสพติดให้โทษที่มีประโยชน์ทางการแพทย์ และมีโทษน้อยกว่ายาเสพติดให้โทษอื่นๆ เป็นยาสำเร็จรูปที่ผลิตขึ้นตามทะเบียนตำรับ ที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงสาธารณสุขแล้ว มีจำหน่ายตามร้านขายยา เช่น ยาแก้ไอที่มีตัวยาโคเคอิน หรือยาแก้ท้องเสียที่มีตัวยาไดเฟนอกซิน เป็นต้น
- ประเภทที่ 4 สารเคมีที่นำมาใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 เช่น อาเซติกแอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride), อาเซทิลคลอไรด์ (Acetyl Chloride) เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ยาเสพติดประเภทนี้ส่วนใหญ่ไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์ในการบำบัดรักษาอาการของโรคแต่อย่างใด
- ประเภทที่ 5 ได้แก่ พืชกัญชา พืชกระท่อม พืชฝิ่น และพืชเห็ดขี้ควาย ซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทนี้ไม่มีประโยชน์ทางการแพทย์

สำหรับมาตรการสำคัญเพื่อควบคุมยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัตินี้ คือ การควบคุมการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครอง หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย และโดยเฉพาะยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ซึ่งเป็นยาเสพติดร้ายแรง ได้กำหนดมาตรการควบคุมไว้เป็นพิเศษ โดยห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 เว้นแต่รัฐมนตรีได้อนุญาตเฉพาะในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ³⁰ นอกจากนี้ได้ควบคุมการเสพเฉพาะประเภท 1 ประเภท 2 และประเภท 5 โดยกำหนดให้ผู้เสพต้องรับโทษตามกฎหมาย ส่วนประเภท 3 เป็นยารักษาโรค และประเภท 4 เป็นสารเคมี จึงมิได้ควบคุมการเสพไว้ อีกทั้งได้กำหนดมาตรการสำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยให้มีการค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น³¹ มีอำนาจสังตรวจหรือทดสอบว่าบุคคล หรือกลุ่มบุคคลใดมียาเสพติดให้โทษอยู่ในร่างกายหรือไม่ และมีการกำหนดให้ศาลต้องลงโทษทั้งจำคุกและปรับ ในกรณีที่มีโทษ

³⁰ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มาตรา 15.

³¹ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มาตรา 49.

จำคุกและปรับเสมอ³² ตลอดจนให้มีมาตรการการต่อรองคำรับสารภาพ³³ เพื่อประโยชน์ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

2.4.3 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518³⁴

พระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2518 โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2514 ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก เพื่อร่วมมือกับประเทศอื่นๆ ในการควบคุมการผลิต การขาย การนำเข้า การส่งออก การนำผ่าน หรือการมีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ มิให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของบุคคล และสังคม โดยกำหนดให้ต้องมีการขออนุญาตในการผลิต ขาย นำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือมีไว้ในครอบครอง วัตถุออกฤทธิ์ และได้แบ่งวัตถุออกฤทธิ์ออกเป็น 4 ประเภท ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 97 (พ.ศ. 2539) เรื่องระบุชื่อและจัดแบ่งประเภทวัตถุออกฤทธิ์ตามความในพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 ดังนี้

- วัตถุออกฤทธิ์ประเภท 1 มีความรุนแรงในการออกฤทธิ์มาก ทำให้เกิดการประสาทหลอน ไม่มีประโยชน์ในการบำบัดรักษาโรค ได้แก่ ไซโลไซบัน และเมสคาลีน
- วัตถุออกฤทธิ์ประเภท 2 เช่นยากระตุ้นระบบประสาท เช่น อีเฟดรีน เฟนิทิลีน เพโมลีน และยาสงบประสาท เช่น ฟลูไนตราซีแอม ไนตราซีแอม วัตถุประเภทนี้มีการนำไปใช้ในทางที่ผิด เช่น ใช้เป็นยาแก้ง่วง ยาขยัน หรือเพื่อใช้หมอมเมาผู้อื่น

³² พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มาตรา 100/1.

³³ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มาตรา 100/2.

³⁴ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท เป็นยาเสพติดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในการป้องกันและปราบปรามโดยให้อำนาจเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจจับกุมผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาททุกกรณี ทั้งๆ ที่โดยข้อเท็จจริงแล้ววัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทไม่ใช่ยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 แต่อย่างใด.

- วัตถุออกฤทธิ์ประเภท 3 ใช้ในรูปยารักษาอาการของโรค ส่วนใหญ่เป็นยากระบบประสาทส่วนกลาง เช่น เมโพรบาเมต อะโอมบาร์บิทัล และยาแก้ปวด เพนตาโซซิน การใช้ยาจำพวกนี้จำเป็นต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของแพทย์

- วัตถุออกฤทธิ์ประเภท 4 ได้แก่ยาสงบประสาท/ยานอนหลับ ในกลุ่มของบาร์บิตูเรต เช่น ฟีนอบาร์บิทัล และเป็นโซโคอาซิปีนส์ เช่น อัลปราโซแลม ไดอาซีแพม ส่วนใหญ่มีการนำมาใช้อย่างกว้างขวาง ทั้งเพื่อบำบัดรักษาอาการของโรค และการนำมาใช้ในทางที่ผิด การใช้วัตถุออกฤทธิ์ประเภทนี้ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของแพทย์เช่นเดียวกับการใช้วัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 3

2.4.4 พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ.2533

พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ.2533 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2533 สืบเนื่องจากปัจจุบันได้มีการนำสารระเหย หรือวัตถุ หรือผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป มีสารระเหยผสมหรือเจือปนอยู่ไปใช้สูดดม หรือวิธีอื่นใดอันก่อให้เกิดอันตรายอย่างมากแก่ผู้สูดดม โดยเฉพาะเด็ก และเยาวชนจำนวนมากได้นำสารระเหยที่ใช้ในอุตสาหกรรมบางอย่างซึ่งหาซื้อได้ง่ายในท้องตลาด เช่น ทินเนอร์ แลคเกอร์ กาวอินทรีย์สังเคราะห์ เป็นต้น ไปสูดดม ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต และสุขภาพ เป็นการผิดวัตถุประสงค์ของการใช้สารระเหย ดังนั้นรัฐบาลในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี จึงได้ตราพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ.2533 ขึ้นมาเพื่อควบคุมป้องกันการใช้สารระเหยไปในทางที่ไม่ถูกต้อง โดยสารระเหยตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2538) เรื่องกำหนดชื่อ ประเภท ชนิด หรือขนาดบรรจุของสารเคมี หรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นสารระเหย โดยแบ่งเป็นสารเคมี 14 ชนิด เช่น อาซิโตน โทลูอิน เอทิล อาซิเตท ฯลฯ และผลิตภัณฑ์ 5 ชนิด ได้แก่ ทินเนอร์ แลคเกอร์ กาวอินทรีย์สังเคราะห์ กาวอินทรีย์ธรรมชาติ ลูกโป่งวิทยาศาสตร์

2.4.5 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

พ.ศ.2534

เหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินี้ เนื่องด้วยปรากฏว่าปัจจุบัน การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ทวีความรุนแรงเพิ่มมากยิ่งขึ้น ในด้านการปราบปรามผู้กระทำความผิดจะจับกุมได้เพียงผู้รับจ้างขน หรือมือขนเท่านั้น ส่วนตัวการใหญ่ หรือนายทุนผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด เจ้าหน้าที่ไม่สามารถนำตัวมาดำเนินคดี หรือลงโทษได้ เพราะกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ใน

ปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดความผิด และลงโทษการกระทำในลักษณะของการสมคบของตัวการไว้ ตามข้อเท็จจริงนั้นตัวการใหญ่ หรือนายทุนจะดำเนินการอยู่เบื้องหลัง โดยไม่เข้าใกล้ยาเสพติด เจ้าหน้าที่จึงไม่สามารถจับกุมดำเนินคดี และลงโทษได้ ตัวการใหญ่ หรือนายทุนเหล่านั้น จึงยังคงกระทำการผลิต และจำหน่ายยาเสพติดต่อไป ทำให้ได้ประโยชน์ทั้งที่เป็นเงิน และทรัพย์สินต่างๆ อย่างมากมาย นายทุนและตัวการใหญ่จะนำเงินและทรัพย์สินเหล่านั้นไปสร้างอิทธิพลขยายขอบข่ายการค้ายาเสพติดให้กว้างขวางออกไปอีก เป็นผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศชาติอย่างมาก พฤติกรรมดังกล่าวมานี้นับวันยิ่งจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น หากปล่อยไว้เช่นนี้ตัวการใหญ่ และนายทุนค้ายาเสพติดจะมีความเข้มแข็ง และมีอิทธิพลในด้านต่างๆ มากขึ้น ในอนาคตตัวการใหญ่หรือนายทุนก็มีโอกาสที่จะขยายอิทธิพล และใช้ความรุนแรงกระทบไปถึงความปลอดภัยของประชาชน และความมั่นคงของประเทศด้วย ดังปรากฏให้เห็นแล้วในหลายประเทศ

สืบเนื่องมาจากกฎหมายหลักที่ใช้บังคับอยู่ ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 ได้บัญญัติโทษสูงสุดถึงขั้นประหารชีวิตไว้ก็ตาม การปราบปรามยาเสพติดก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะนักค้ายาเสพติดได้พัฒนาความสามารถเป็น “องค์กรอาชญากรรม” (Organized Crime) และขยายตัวออกไปสู่ระดับประเทศในรูปของอาชญากรรมสากล (Universal Crime) มีการดำเนินการอย่างลับซับซ้อน ขาดต่อการแสวงหาพยานหลักฐานให้เพียงพอแก่การพิจารณาสั่งโทษของศาลได้ แม้ในบางครั้งอาจจะจับกุมและศาลลงโทษ แต่ก็ไม่สามารถปราบปรามได้อย่างเด็ดขาด เนื่องจาก “เงิน” เป็นปัจจัยสำคัญในวงจรการค้ายาเสพติด ยังไม่ถูกจำกัดด้วย³⁵ จึงได้ผลักดันให้มีการตรา “พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534” ขึ้นมาใช้บังคับ โดยกฎหมายดังกล่าวประกาศใช้เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ.2534

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นจะต้องมีกฎหมายปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งกำหนดมาตรการพิเศษ คือมาตรการสมคบ ให้สามารถนำตัวการใหญ่หรือนายทุนผู้อยู่เบื้องหลังการ

³⁵ กองตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด, “สรุปผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534”, วารสารสำนักงาน ป.ป.ส. ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 เดือนมีนาคม-สิงหาคม 2539, หน้า 8.

กระทำความผิดมาลงโทษ พร้อมทั้งมาตรการในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย³⁶

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ได้บัญญัติขึ้นด้วยเหตุผลที่ระบุไว้ในท้ายพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว เพื่อให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าวขึ้นโดยเฉพาะ ซึ่งได้กำหนดให้การกระทำลักษณะต่างๆ ของผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นความผิดที่พิเศษและแตกต่างไปจากหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา ทั้งได้กำหนดโทษขึ้นไว้เป็นการเฉพาะสำหรับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย มีมาตรการสำคัญ 2 ประการคือ มาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานสมคบ และมาตรการริบทรัพย์สิน อีกทั้งกำหนดให้มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจสอบภาษี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁶ เอกสารร่างพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.... กองนิติการและพิชุน์หลักฐาน, สำนักงาน ป.ป.ส..